
Pregledni znanstveni članek / Review article

SOROJENCI PRI PORODU

SIBLINGS AT BIRTH

Polona Dolinar, Ana Polona Mivšek

Ključne besede: sorojenci, porod, priprava, porod na domu, navezovanje stika s sorojenci, analiza kvantitativnih študij

IZVLEČEK

Izhodišča: V sklopu naravnega poroda se spodbuja zagotavljanje domačnosti okolja, kar vključuje tudi prisotnost družinskih članov. Sprva se je to kazalo le v prisotnosti otrokovega očeta pri porodu. Poleg vključevanja partnerja in porodnici pomembnih drugih odraslih oseb je potrebno razmisliti tudi o vključevanju sorojencev v izkušnjo poroda. Namen prispevka je s pregledom raziskav in analizo kvantitativnih raziskav potrditi oz. ovreči hipotezi: »navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na otroka« ter »navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na porodnico«. Poleg tega je namen prispevka predstaviti, katerim predpogojem je potrebno zadostiti, da prisotnost sorojencev ob porodu postane prijetna izkušnja za vse vključene.

Metode: Metoda dela je deskriptivna – opravljen je pregled literature od leta 1974 do leta 2006 in analiza znanstvenih študij obravnavanega problema.

Rezultati: Študij na izbranem področju ni veliko. Večina tujih študij o prisotnosti sorojencev pri porodu je starejših od dvajset let. Vseeno pa pregled raziskav kaže, da prisotnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na otroka in celotno družino, če so izpolnjeni določeni pogoji: samostojna odločitev otroka za prisotnost ob porodu brata oz. sestre, ustrezna predpriprava in spremljevalec otroka pri porodu. V tem primeru je olajšano navezovanje stika z bratom oz. sestro.

Diskusija in zaključki: V Sloveniji omenjena možnost porodnicam še ni omogočena. Preden se poda priporočila, bi bilo potrebno opraviti kakovostno študijo. Na takšno izkušnjo bi bilo potrebno pripraviti tudi babice.

Key words: siblings, delivery, birth preparation, home birth, siblings relationship, analysis of quantitative studies

ABSTRACT

Introduction: Within the context of natural childbirth, homely environment is encouraged. This includes also the presence of family members. It started by promoting the father's attendance and involvement in the birth of his child. Besides the integration of the child's father and adult significant others at the birth experience, it is worth considering also the involvement of older siblings. The purpose of this article is to test the hypotheses that the presence of siblings has positive effects on children and that it positively affects mothers. The aim of the study was also to gather data about the necessary pre-conditions for the presence of siblings at birth.

Methods: The study was based on a descriptive research method. A review of the literature (1974 – 2006) and the analysis of the scientific studies of the relevant issue were conducted.

Results: Not many studies on the effects of siblings at birth have hitherto been performed. Most of the foreign studies date back more than twenty years ago. The findings of the present research indicate that the presence of siblings at birth has a positive impact on all family members on condition that it is the siblings' independent decision and they are provided good preparation and support before and during this experience.

Discussion and conclusion: In Slovenia, birthing women are currently not yet granted the option of having older children present at birth. Before any recommendations to change the current practice are given, additional longitudinal research is necessary to provide more clear-cut answers as to the benefits and possible negative effects of siblings at birth. A final and equally important point is that, the midwives should be also adequately prepared for such an experience.

Polona Dolinar, dipl. bab.

viš. pred. mag. Ana Polona Mivšek, dipl. bab.

Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Oddelek za babištvo, Zdravstvena pot 5, 1000 Ljubljana

Kontaktne e-naslove / Correspondence e-mail: polona.mivsek@zf.uni-lj.si

Članek je nastal na osnovi diplomskega dela P. Dolinar: *Sorojenci pri porodu* (2011), ki ga je pod mentorstvom mag. AP. Mivšek izdelala na Zdravstveni fakulteti Univerze v Ljubljani.

Prispelo / Received: 12. 1. 2012; *Sprejeto / Accepted:* 25. 3. 2012

Uvod

V Sloveniji se je v zadnjih dveh desetletjih pričel pojavljati trend »naravnih rojstev«, kjer je porod pojmovan kot fiziološki in družinski dogodek. Usmerjenost v družino se je sprva kazala le v možnosti prisotnosti otrokovega očeta pri porodu (Isberg, Greenberg, 1987). Poleg vključevanja partnerja in drugih ženski pomembnih odraslih oseb, ki pomenijo vez z znanim okoljem, bi bilo zanimivo razmisliti tudi o vključevanju drugih družinskih članov – sorojencev (Mivšek, 2007).

Prednosti in slabosti vključevanja sorojencev k porodu so še dokaj neraziskane. Trenutno le redke zdravstvene ustanove omogočajo prisotnost sorojencev pri porodu. Predvsem je to omogočeno ženskam oz. družinam, ki se odločijo za porod na domu in porod v porodnem centru oz. porodni hiši (Hathaway, Hathaway, 1978; Anderson, 1979; Kitinger, 1980; Hildingsson Waldenström, Rådestad, 2003).

Tudi babice in ostali zdravstveni delavci si prizadevajo za humanizacijo poroda (Lowermilk, Perry, 2006). Napredek se kaže v socialnih in izobraževalnih vidikih poroda in obenem tudi v spodbujanju svobodne izbire glede navzočnosti družinskih članov pri porodu. V slovenskih porodnišnicah je ta svoboda trenutno v veliki meri omejena le na prisotnost bodočih očetov, o prisotnosti starejših otrok se trenutno ne razmišlja oziroma doktrine posameznih zdravstvenih ustanov tega ne dopuščajo (Wagner, 2007).

Priprava otrok na prisotnost ob porodu

Za otroka, navzočega pri porodu, je ustrezna predpriprava na dogodek ključnega pomena. Od predpriprave je odvisno tudi doživljanje poroda in pozitivnost otrokove izkušnje (Boone, 2005). Če otrok sam izrazi željo po prisotnosti ob porodu, naj mu starši pomagajo pri ustrezni pripravi, če pa otrok te želje nima, je pomembno, da ga družina podpre tudi v tej odločitvi. Poleg individualne priprave oz. razgovora je možnih še več drugih metod priprave sorojencev na porod in posledično življenje z dojenčkom. Starejši otroci lahko berejo knjige, mlajšim jih lahko berejo starši. Filmi so bolj primerni za pripravo predšolskih otrok in osnovnošolskih otrok. Med pripravo se lahko uporabljajo različni modeli, npr. lutke dojenčkov (Perez, 1979; Anderson, 1979; Simkin, 1994; Davis, 1997; Frye, 1998; Olds et al., 2004; Lowdemilk, Perry, 2006).

Poleg ostalih priprav v času nosečnosti (šola za starševstvo, šola za dojenje, porodna predpriprava, porodna predpriprava za očete) v tujini že obstaja program porodne priprave za sorojence, ki pa jo navadno nudijo le institucije, ki omogočajo tudi

prisotnost otrok pri porodu (Pestlin, 1999; Klossner, 2006). Določene priprave so namenjene staršem otrok, ki bodo pri porodu, druge samo sorojencem, tretje staršem in sorojencem skupaj. Dobro je, da se otrok, če le ima možnost, udeleži tako priprave na prisotnost pri porodu kot tudi priprave, ki predstavi spremembe v družini po prihodu novorojenčka. Za uspešno predpripravo na porod je potrebna dobra priprava v domačem okolju. Pri tej predpripravi je pomembno, da sodeluje celotna družina. Ko otrok v domačem okolju dobi prve informacije, je priporočljivo, da se udeleži tudi predpriprave, ki jo organizirajo zdravstvene institucije (Lowdemilk, Perry 2006; Pestlin, 1999).

Spremljevalec otroka

Otroci, ki sodelujejo pri rojstvu sorojencev, se lahko udeležijo celotnega poroda, posameznih faz poroda ali pa se pridružijo staršem šele po zaključku tretje porodne dobe (Leonard et al., 1979). Vsak otrok naj bi imel v času poroda ob sebi osebo, ki mu je v oporo in z njim ostane skozi dano izkušnjo (Nolan, 1994). Glavna naloga spremljevalca je predvsem psihična podpora. V porodnišnicah oz. drugih porodnih institucijah, kjer omogočajo prisotnost otrok pri porodu, je navadno spremljevalec eden od pogojev za prisotnost otroka ob porodu. V literaturi (Hathaway, Hathaway, 1978; Kuhn, Kopcinski, 1984; Krutsky, 1985; Pestlin, 1999; Gurewich, 2003; Olds et al., 2004) so navedene lastnosti dobrega spremljevalca. To naj bi bila odrasla oseba, ki je otroku blizu in je dobro seznanjena s potekom poroda ter sposobna pravilne in stopnji otrokovega razvoja ustrezne razlage skozi čas poroda. Spremljevalec mora otroka poznati, biti prijazen, topla, prilagodljiva oseba. Poleg ožjih družinskih članov ali prijateljev je to lahko tudi doula ali babica. Spremljevalec ob porodu je pogoj za to, da ima prisotnost sorojenca ob porodu zanj prednost in korist, kajti prav on je tisti, ki otroku omogoči kakovostno doživljanje poroda s točno in objektivno interpretacijo dogodkov (Perez, 1979; Pestlin, 1999).

Obnašanje otrok skozi posamezne faze poroda

Otroci se skozi posamezne faze poroda odzivajo različno in posledično z mamo med porodom bolj ali slabše sodelujejo. Otrokovo obnašanje se spreminja glede na fazo, t. i. dobo poroda, v kateri se mati nahaja (Leonard et al., 1979; Perez, 1979).

V prvi porodni dobi je večina otrok v stiku z mamo, nekateri pa se zamotijo z različnimi aktivnostmi s svojo spremljevalno osebo. V drugi porodni dobi se število otrok, ki zdržijo z mamo v porodni sobi zmanjša. Večina otrok prevzame vlogo opazovalca; njihova

vloga je pasivna. Tretjo porodno dobo oziroma rojstvo placentne si ogleda le malo otrok, saj je v tej fazi za otroka v središču pozornosti predvsem novorojenec. Poporodno obdobje je v znamenju navdušenja in veselja. Pri starših to navdušenje traja dlje časa, medtem ko je pri otrocih navdušenje bolj kratkotrajno in kmalu pričnejo z običajnimi aktivnostmi tistega dne (Leonard et al., 1979).

Vloga babice

Vključevanje otrok, ki so prisotni pri rojstvu svojega brata oz. sestre, za prisotno babico predstavlja poseben izziv. Rojstvo in rojevanje je edinstvena izkušnja za vsakega posameznega udeleženca pri porodu (Kuhn, Kopcinski, 1984; Gartner, 1993). Že v predporodnem obdobju lahko babica z različnimi težaji za sorojence oz. starše sodeluje pri pripravi otrok na porod (Klossner, 2006). Etična dolžnost babice je, da je zagovornica nosečnice oziroma porodnice in da ji, v primeru želje po prisotnosti sorojenca pri porodu, to tudi omogoči ter ji hkrati nudi ustrezno obporodno pomoč. Babica lahko odigra tudi pomembno vlogo v smislu podpore za otroka (Kuhn, Kopcinski, 1984).

Namen

Namen članka je analizirati podatke obstoječih raziskav o navzočnosti sorojencev pri porodu, predvsem v smislu predstavitve pozitivnih, negativnih, kratkoročnih in dolgoročnih vplivov prisotnosti ob porodu na otroka in na starše. Z analizo želimo potrditi oz. ovreči naslednji hipotezi:

- Hipoteza 1: Navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na otroka.
- Hipoteza 2: Navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na porodnico.

Metode

Izveden je bil pregled literature. Narejena je bila analiza kvantitativnih študij. Gre za analizo, ki povzame rezultate v pregled vključenih primarnih

študij. Pridobljene študije se glede na svojo metodološko kakovost rangirajo po lestvici od I. do IV. (Eccles, Mason, 2001). Njihovi rezultati so povzeti, poleg tega je kritično ovrednotena tudi izvedba raziskave ter interpretacija rezultatov.

Iskanje literature je bilo opravljeno v lokalnih bazah (Zdravstvene fakultete, Centralne medicinske knjižnice Medicinske fakultete v Ljubljani, knjižnice Ginekološke klinike Ljubljana) vzajemne bibliografsko-kataložne baze podatkov COBIB. SI, v knjižnici združenja Naravni začetki in tujih podatkovnih bazah: MEDLINE, CINAHL, ScienceDirect in PubMed. Kot vključitveni oz. izključitveni kriteriji so bili upoštevani jezik (slovenski in angleški), strokovnost literature – kvantitativne študije ter dostopnost literature. Iskanje literature zaradi majhnega števila virov v časovnem smislu ni bilo omejeno. Najdeni viri so segali vse od leta 1974 pa do leta 2011. Uporabljene so bile ključne besede oziroma besedne zveze (ločeno in z Boolovim operatorjem AND): sorojenci, porod, otroci pri porodu, priprava, porod na domu, navezovanje med sorojenci oziroma siblings, birth, labour, children at birth, home birth, siblings relationship, birth preparation/preparing. V samo analizo je bilo vključenih sedem vsebinsko primernih raziskav.

Rezultati

Za testiranje ustreznosti predstavljenih hipotez so bile uporabljene študije, ki bi pripomogle k razjasnitvi raziskovalnih vprašanj. V prvi fazi analize smo študije ovrednotili glede na kakovost, in sicer s štiristopenjsko lestvico, oblikovano glede na moč dokazov; lestvica je predstavljena v Razpredelnici 1 (Eccles, Mason, 2001). Trditve označene z I. imajo največjo moč, najmanjšo moč imajo trditve označene s IV.

Razpredelnica 2 povzema podatke študij glede na zastavljeni raziskovalni hipotezi. Razvidno je, da so analizirane raziskave metodološko šibke. Primanjkuje kakovostnih (randomiziranih in longitudinalnih) raziskav, verjetno zaradi omejenosti števila takih situacij, torej majhnega števila preiskovancev.

Razpredelnica 1: *Moč dokazov po štiristopenjski lestvici (Eccles, Mason, 2001)*

Table 1: *Methodological rating of analysed studies (Eccles, Mason, 2001)*

Stopnje	Moč dokazov
I.	Dokazi, pridobljeni s sistematičnim pregledom metaanaliz iz randomiziranih kontrolnih študij ali vsaj ene randomizirane kontrolne študije
II.	Dokazi, pridobljeni iz vsaj ene kontrolne študije brez randomizacije ali vsaj ene kvaziekperimentalne študije drugačnega tipa
III.	Dokazi, pridobljeni s pomočjo neeksperimentalnih, opisnih oz. deskriptivnih študij, kot so primerjalne študije, študije primera in korelacijske študije
IV.	Dokazi, pridobljeni iz poročil ekspertnih skupin oz. mnenj in/ali kliničnih izkušenj spoštovanih avtoritet

Razpredelnica 2: Analiza študij za hipotezo 1 in 2

Table 2: Analysis of studies for hypothesis 1 and 2

Tema	Hipoteza	Trditev	Ocenjena stopnja kakovosti vira	Vir
Predpriprava, rivalstvo in agresija	H1: Navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na otroka.	Dobra predpriprava otroka in otrokova spremljevalna oseba sta ključ do pozitivne porodne izkušnje za otroka.	IV.	Leonard et al. (1979)
		Razlog za posamezne negativne občutke pri porodu je bila neprimerna predporodna priprava celotne družine.	III.	Anderson (1979)
		Porodna izkušnja je za otroka prezahtevna, vendar le v primeru, ko ni deležen primerne porodne predpriprave.	III.	Daniels (1986)
		Sorojenci izkažejo dolgoročno manj rivalstva in agresivnosti med seboj.	II.	Mehl, Brendsel, Peterson (1977)
		Otroci dolgoročno izkažejo manjše rivalstvo.	IV.	Cameron, Chase, O'Neal (1979)
		Otroci poročajo o pozitivnem doživljanju med porodom.	III.	Krutsky (1985)
Doživljanje staršev	H2: Navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na porodnico.	Starost ima pomemben vpliv na prisotnost otrok pri porodu. Otroci starejši od pet let zaznajo manj negativnih izkušenj.	III.	Legg, Sherick, Wadland (1974)
		Otroci niso samo zmožni biti prisotni ob porodu, temveč sami izražajo tudi potrebo in željo, da aktivno sodelujejo pri rojstvu sorojenca.	III.	Anderson (1979)
		Vsi starši so izrazili željo po ponovni prisotnosti otroka pri porodu.	III.	Krutsky (1985)
		Ob prisotnosti otrok starši porod doživljajo še bolj intenzivno.	III.	Daniels (1986)
		Prisotnost otrok je olajšala napetost med porodom in posledično povzročila hitrejši zaključek poroda.	III.	Anderson (1979)

Nekateri menijo (Leonard et al., 1979), da izkušnja poroda povzroči, da se pri porodu prisotni otroci čustveno zaprejo in težje vzpostavijo stik s sorojenci. Prepričani so, da dogajanje med porodom v otrocih vzbuja strah (Isberg, Greenberg, 1987). Drugi (Murray, McKinney, 2006) razglabljajo o primerni starosti prisotnega sorojenca ter menijo, da je prisotnost otrok ob porodu smiselna le v primeru starejših otrok. Večina avtorjev pa navaja, da prisotnost otrok pri rojstvu brata oz. sestre vpliva predvsem pozitivno (Legg, Sherick,

Wadland, 1974; Cameron, Chase, O'Neal, 1979; Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Hathaway, Hathaway, 1978; Anderson, 1979; Leonard et al., 1979; Perez, 1979; Kitzinger, 1980; Krutsky, 1985; Balaskas, Gordon, 1992; McLean, 1993; Vondruska, Vondruska, 2005; Lowdermilk, Perry, 2006).

Tudi starši se različno odzovejo in doživljajo porod, če je prisoten starejši otrok. Toda vsi starši, ki so doživeli prisotnost sorojenca pri rojstvu brata oz. sestre, želijo dano izkušnjo ponoviti (Krutsky, 1985).

Pozitivni in negativni vplivi

Razlogov, zakaj naj bi bil sorojenec prisoten pri porodu svojega brata oz. sestre, je kar nekaj. Njegova izkušnja poroda je pomembna v smislu pridobivanja življenjskih izkušenj; da so prisotni pri enem izmed najlepših dogodkov v življenju – pri rojstvu novega življenja. Hkrati imajo priložnost in možnost biti priča dogodku resničnega življenja, ki ga sestavljajo delo, bolečina, sreča, radost, veselje in uspeh ob dosežku, ki je plod lastnega truda (Hathaway, Hathaway, 1978). Obenem se s tem pri otroku spodbudi miselnost, da nosečnost, porod in poporodno obdobje niso boleznii, kar je ključnega pomena predvsem za deklice, saj se s tem gradi tudi njihov odnos do lastne nosečnosti in poroda v prihodnosti. Obenem sorojenec ob porodu lahko takoj izreče dobrodošlico bratu oz. sestri, kar je lahko temelj za boljši odnos med sorojencema (Hathaway, Hathaway, 1978; Kitzinger, 1980). Večina avtorjev zagovarja stališče, da je navzočnost otrok med porodom koristna in pozitivna (Legg, Sherick, Wadland, 1974; Cameron, Chase, O'Neal, 1979; Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Hathaway, Hathaway, 1978; Anderson, 1979; Leonard et al., 1979; Perez, 1979; Kitzinger, 1980; Krutsky, 1985; Balaskas, Gordon, 1992; McLean, 1993; Vondruska, Vondruska, 2005; Lowdermilk, Perry, 2006).

V večini analiziranih raziskav (Legg, Sherick, Wadland, 1974; Cameron, Chase, O'Neal, 1979; Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Anderson, 1979; Leonard et al., 1979; Krutsky, 1985) otroci poročajo o pozitivnem doživljanju navzočnosti pri porodu. V študiji Anderson (1979) so otroci celo izražali potrebo in željo, da aktivno sodelujejo pri rojstvu sorojenca. Rezultati raziskav Mehla in sodelavcev (1977) ter Cameron, Chase, O'Neal (1979) kažejo, da otroci, prisotni pri porodu svojega brata oz. sestre, izkazujejo dolgoročno manj medsebojnega rivalstva in agresivnosti. Razlog naj bi bil zgodnji stik z novorojenim bratom oz. sestro. Leonard in sodelavci (1979) vseeno opozarjajo, da dolgoročni učinki prisotnosti sorojencev pri porodu za sploševanja še niso dovolj raziskani.

Starost otroka bistveno vpliva na pozitivno doživljanje izkušnje poroda: negativno se je odzvalo 89 % otrok, mlajših od treh let, medtem ko je le 11 % otrok nad šest let porod opisovalo kot negativno izkušnjo. Pomemben podatek je, da otroci na izkušnjo niso bili predhodno pripravljani, kar je morda vplivalo na slabe izkušnje otrok s porodom (Legg, Sherick, Wadland, 1974). McLean (1993) trdi, da pri porodih, kjer so bili prisotni otroci, ni videla nikoli nič takega, kar bi lahko negativno vplivalo nanje. Enakega mnenja so Mehl, Brendsel, Peterson (1977). Nolan (1994) pa v nasprotju z njimi opozarja, da ni zadostnih dokazov o dolgoročnih psihičnih posledicah pri ob porodu prisotnih otrocih, da bi lahko podajali priporočila.

V nasprotju z navedenimi pozitivnimi učinki

prisotnosti otroka pri porodu nasprotniki na podlagi možnih negativnih posledic take izkušnje le-to odsvetujejo (Hathaway, Hathaway, 1978). Študije, ki bi navajale samo negativne učinke prisotnosti otrok ob porodu, sicer nismo našli, vseeno pa avtorji v svojih študijah opozarjajo tudi na posameznike oz. družine, ki so se na tako izkušnjo odzvale negativno (Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Anderson, 1979; Leonard et al., 1979; Daniels, 1983; Isberg, Greenberg, 1987). Kot najpogostejše razloge za slabe izkušnje posameznikov avtorji navajajo slabo predporodno pripravo (Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Anderson, 1979; Daniels, 1983), prisotnost otrok pri porodu kljub nasprotovanju otroka ali porod v bolnišničnem okolju, ob katerem so bili otroci priča medikaliziranemu pristopu s številnimi porodniškimi intervencijami (Isberg, Greenberg, 1987).

V študiji Leonarda in sodelavcev (1979) ni natančnega podatka, da bi prisotnost pri porodu otroku predstavljala stres, vendar navajajo, da so lahko posamezne faze poroda ali posegi med porodom za določene otroke stresni. V večini primerov je stresna druga porodna doba, vendar samo do časa iztisa. Kljub vsemu tega vpliva ne gre zanemariti. Nekateri avtorji navajajo, da otrok pri porodu ne pridobi pozitivnih izkušenj, ker so zanj nekateri postopki med porodom lahko nejasni oz. težko razumljivi. V vsakem trenutku se namreč lahko zgodi nezaželena situacija, ki jo otroku težko razložimo, in s tem spodbudimo strah (Krutsky, 1985; Klaus, Kennell, Klaus, 1996).

Negativna čustva zaradi prisotnosti otrok pri porodu se pojavljajo tudi v povezavi s spolnimi odnosi in goloto. Problem se pokaže predvsem pri otrocih, ki v času svojega odraščanja očeta in mame še niso videli golih. Lahko se zgodi, da otrok pri porodu prvič vidi mamo golo oziroma pomanjkljivo oblečeno (Hathaway, Hathaway, 1978). Problem predstavljajo tudi napačne predstave, ki si jih lahko otroci o porodu ustvarijo glede na medijska sporočila o nosečnosti in porodu (Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Hathaway, Hathaway, 1978).

Pri negativni izkušnji poroda lahko otrok doživi šok ali travmo. Toda že vnaprej ne moremo trditi, da bo rojstvo predstavljalo šok za vsakega posameznega otroka. Porod predstavlja šok predvsem za otroka, ki do sedaj o njem ni vedel nič (Hathaway, Hathaway, 1978). Daniels (1983) namreč navaja, da je porodna izkušnja za sorojenca s psihološkega vidika prezahtevna in pretežka le v primerih neustrezne predpriprave. Podobno zaključijo tudi Anderson (1979).

Vpliv prisotnosti otrok na starše

Raziskave (Anderson, 1979; Daniels, 1983; Krutsky, 1985) o vplivu prisotnosti otrok pri porodu na starše so zelo omejene in maloštevilne. Samostojne raziskave, ki raziskujejo samo vplive na starše ni zaslediti, največkrat študije poleg vplivov na otroke raziskujejo tudi s tem povezane vplive prisotnosti otrok pri porodu na starše.

Preučena je manjša populacija ljudi, in tako izsledki raziskav nakazujejo le možne potencialne vplive na starše.

Mame so bile običajno bolj navdušene nad prisotnostjo sorojencev pri porodu kot očetje (Daniels, 1983; Isberg, Greenberg, 1987). Prisotnost otroka jim je dala dodatno moč, poleg tega so občutile enotnost družine. Večina očetov je potrdila, da je prisotnost otrok pri porodu vplivala na njihovo porodno izkušnjo. Tudi njim je največ pomenila enotnost družine, pomen so videli tudi v smislu izobraževanja. Otroci so doprinesli k celotni pozitivni izkušnji poroda (Krutsky, 1985). Ženske so navadno zaznale več pozitivnih izkušenj kot moški (Anderson, 1979; Daniels, 1983).

Vsi starši, ki so doživeli izkušnjo družinskega poroda, bi si želeli izkušnjo ponoviti. Menili so, da brez prisotnosti otrok pri porodu družina v danem dogodku ne bi bila popolna. Tako kot očetova prisotnost pri porodu naj bi porodnici tudi prisotnost otrok olajšala napetost med samim porodom in omogočila hitrejši zaključek poroda (Krutsky, 1985; Anderson, 1979).

Diskusija

V današnjem času je prisotnost očetov pri porodu skoraj nekaj običajnega (Isberg, Greenberg, 1987), medtem ko je prisotnost sorojencev v Sloveniji tema, ki se še ne obravnava. Veliko tujih držav je prakso prisotnosti otrok ob fiziološkem porodu sprejelo kot nekaj povsem naravnega (Sjöblom, Nordström, Edberg, 2006; Hathaway, Hathaway, 1978; Jonquil, 1993) in samoumevnega, saj porod dojemajo kot družinski dogodek.

Kot kaže so v tujini z razpravo o upravičenosti in smislu prisotnosti otrok ob rojstvu bratov oz. sester zaključili že pred desetletji. Omogočanje porodne izkušnje sorojencem je del v družino usmerjene skrbi in je torej logična. Hipotezi, da navzočnost sorojencev pri porodu pozitivno vpliva na otroka in porodnico ter njuno družino, lahko na podlagi obstoječih raziskav potrdimo (Mehl, Brendsel, Peterson, 1977; Leonard et al., 1979; Krutsky, 1985; Anderson, 1979; Legg, Sherick, Wadland, 1974; Cameron, Chase, O'Neal, 1979; Daniels, 1983). Kljub temu da se je prisotnost sorojencev ob porodu v večini primerov izkazala za pozitivno, so take situacije še vedno redke. Torej je število preiskovancev omejeno, kar omejuje možnost in kakovost novih študij.

Negativne posledice za otroka naj se ne bi pojavile, če so izpolnjeni vsi potrebni predpogoji: otrokova samostojna odločitev, predporodna priprava in spremljevalec otroka pri porodu. Toda tega ne moramo z gotovostjo trditi, kajti dosedanje raziskave ne podajo rezultatov o možnih dolgoročnih psihičnih ali drugačnih posledicah za otroka. Navzočnost sorojencev pri porodu predstavlja eno izmed spornih vprašanj za nekatere raziskovalce, zdravnike, pedagoge in psihologe (Drglin,

2003). Opozarjajo na možnost travmatične izkušnje, glede na psihološke teorije o razvoju otroka; menijo, da prisotnost pri porodu ne predstavlja ustreznega načina učenja za otroka, ter trdijo, da otrok še ni dovolj zrel in dojemljiv za take situacije, ker jih ne zna in ne zmora razumeti. Opozarjajo, da je naloga staršev, da otroka varujejo pred stvarmi, ki lahko nanj delujejo negativno in posledično slabo vplivajo na njegov psihosocialni razvoj (James, 1999).

Porod je fiziološki, psiho-emocionalni in socialni dogodek, ki pa se je v zadnjih desetletjih umetno medikaliziral. S tem se je sicer zmanjšala maternalna, perinatalna in neonatalna umrljivost, vendar se je ob tem izgubil pomen intimnega in družinskega dogodka, v katerega bi morala biti vključena celotna družina (Premru-Sršen, 2006). Predvsem se to zgodi v primeru poroda v porodnišnici. Velikokrat se govori o v družino usmerjeni skrbi ter o pomembnosti zgodnjega navezovanja. V Sloveniji se v družino usmerjena skrb kaže le kot možnost popolnega sobivanja mame in novorojenčka ter pri aktivnem vključevanju očetov pri predporodni pripravi in porodu.

Rečemo lahko, da se je z vplivom humanizacije poroda in iskanjem drugačne obporodne obravnave pojavila tudi želja po drugačnih načinih poroda. S pojavom različnih možnosti se bo verjetno pokazalo tudi zanimanje žensk za prisotnost sorojencev pri porodu. V slovenskem prostoru se o tem trenutno ne razpravlja, vseeno pa je vključevanje pacientki pomembnih drugih oseb v zdravstveno obravnavo njena zakonska pravica (Zakon, 2008). Tako kot ima ženska pravico do izbire kraja poroda ter osebe, ki ji bo pomagala pri porodu, ima pravico tudi do izbire oseb, ki bodo z njo delile porodno izkušnjo (Drglin, 2003).

Preden se ženskam predstavi obravnavana možnost, bi bilo potrebno vpliv prisotnosti otrok ob porodu temeljiteje raziskati in kontrolirano uvesti. Prisotnost pri porodu brez posebne podpore namreč otroku lahko bolj škoduje kot koristi.

Zaključek

Glede na ugotovitve izbranih raziskav prednosti prisotnosti sorojencev ob porodu daleč presegajo slabosti, vendar je za to potrebno izpolniti določene predpogoje. Pozitivna izkušnja se zaključuje z zgodnjim navezovanjem otroka z novorojenčkom, ki pa ga mora spremljati aktivna vključitev otroka v vse poporodne aktivnosti.

Potrebno bi bilo raziskati dolgoročne vplive prisotnosti sorojencev pri porodu, in sicer s kakovostnimi kontrolnimi študijami, ki bi dale prepričljive rezultate. Večina obstoječih raziskav je iz osemdesetih in devetdesetih let, vse študije na to temo so izvedene na majhnem številu preiskovancev, zaradi česar njihove ugotovitve težko posplošimo.

V kolikor bi bodoče raziskave potrdile pozitivne

učinke prisotnosti sorojencev ob porodu na le-te in njihovo družino, bi bilo potrebno možnost prisotnosti otrok pri porodu formalnopravno urediti, in sicer v smislu spremembe doktrin zdravstvenih institucij, zagotavljanja potrebnih predpogojev ipd.

Se pred ženskami bi bilo potrebno v Sloveniji o pozitivnih učinkih prisotnosti otrok ob porodu prepričati strokovnjake. Tako kot so se razvedeneli pomisleki o prisotnosti očetov pri porodu izpred petdeset let, bomo sčasoma morda lahko sprejeli tudi misel, da je porod družinski dogodek, ki družinske člane povezuje in kjer sorojenci odigrajo pomembno vlogo.

Literatura

- Anderson SV. Siblings at birth: a survey and study. *Birth*. 1979;6(2):80-7. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1523-536X.1979.tb01313.x>
- Balaskas J, Gordon Y. *The encyclopedia of pregnancy and birth*. London: Little, Brown and Company; 1992: 76-234.
- Boone M. Siblings at birth. *New beginnings*. 2005;22(3):116-7.
- Cameron J, Chase ES, O'Neal S. Home birth in Salt Lake County, Utah. *Am J Public Health*. 1979;69(7):716-7. <http://dx.doi.org/10.2105/AJPH.69.7.716> PMID:453402; PMCID:1619111
- Daniels MB. The birth experience for the sibling: description and evaluation of a program. *J Nurse Midwifery*. 1983;28(5):15-22. [http://dx.doi.org/10.1016/0091-2182\(83\)90133-7](http://dx.doi.org/10.1016/0091-2182(83)90133-7) PMID:6556236
- Davis E. *Heart & Hands*. 3th ed. Toronto: Celestial arts; 1997: 44-6.
- Drglin Z. *Rojstna hiša: kulturna anatomija poroda*. Ljubljana: Delta; 2003: 175-7.
- Eccles M, Mason J. How to develop cost-conscious guidelines. *Health Technol Assess*. 2001;5(16):1-69. PMID:11427188
- Frye A. *Holistic midwifery: a comprehensive textbook for midwives in homebirth practice: Vol.1. Care during pregnancy*. Oregon: Labrys Press; 1998: 647-755.
- Gartner S. Children at birth. *Birth Gaz*. 1993;9(2):4. PMID:8499807
- Gurewich R. *The doula advantage: your complete guide to having an empowered and positive birth with help of a professional childbirth assistant*. Roseville: Prima Publishing; 2003: 175-8.
- Hathaway M, Hathaway J. *Children at birth*. Sherman Oaks: Academy publications; 1978: 1-110.
- Hildingsson I, Waldenström U, Rådestad I. Swedish women's interest in home birth and in-hospital birth center care. *Birth*. 2003;30(1):11-22. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1523-536X.2003.00212.x> PMID:12581035
- Isberg RS, Greenberg WE. Siblings in the delivery room: consultations to the obstetrical service. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 1987;26(2):268-73. <http://dx.doi.org/10.1097/00004583-198703000-00026> PMID:3584030
- James A. Researching children's social competence: methods and models. In: Woodhead M, Faulkner D, Littleton K, eds. *Making sense of social development*. London: Routledge; 1999: 231-50.
- Jonquil SG. Preparing siblings. *Midwifery Today Childbirth Educ*. 1993;(28):34-5. PMID:8260987
- Kitzinger S. *Birth at home*. Oxford: University press; 1980: 101-11.
- Klaus MH, Kennell JH, Klaus PH. *Bonding: building the foundations of secure attachment and independence*. Toronto: Persens books; 2006: 18-25.
- Klossner NJ. *Introductory maternity nursing*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2006: 158-9.
- Krutzky CD. Siblings at birth: impact on parents. *J Nurse Midwifery*. 1985;30(5):269-76. [http://dx.doi.org/10.1016/0091-2182\(85\)90041-2](http://dx.doi.org/10.1016/0091-2182(85)90041-2) PMID:3854342
- Kuhn J, Kopcinski E. Siblings at birth: professional philosophy and preparation. *Health Care Women Int*. 1984;5(4):223-32. <http://dx.doi.org/10.1080/07399338409515652> PMID:6569866
- Legg C, Sherick I, Wadland W. Reaction of preschool children to the birth of a sibling. *Child Psychiatry Hum Dev*. 1974;5(1):3-39. <http://dx.doi.org/10.1007/BF01441311> PMID:4477058
- Leonard CH, Irwin N, Ballard RA, Ferris C, Clyman R. Preliminary observations on the behavior of children present at the birth of a sibling. *Pediatrics*. 1979;64(6):949-51. PMID:514723
- Lowdermilk DL, Perry S. *Maternity nursing*. 7th ed. St. Louis: Mosby Elsevier; 2006: 238-429.
- McLean MT. *Children at birth*. *Midwifery Today Childbirth Educ*. 1993;10(28):28-30. PMID:8260983
- Mehl LE, Brendsel C, Peterson GH. Children at birth: effects and implications. *J Sex Marital Ther*. 1977;3(4):274-9. <http://dx.doi.org/10.1080/00926237708402995> PMID:563475
- Mivšek AP. Slovenske ženske v pričakovanju: prijaznjene in pasivne ali aktivne in zadovoljne uporabnice obporodnega zdravstvenega varstva. In: Drglin Z, ed. *Rojstna mašinerija: sodobne obporodne vednosti in prakse na Slovenskem*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko; 2007: 73-103, 216-7.
- Murray SS, McKinney ES. *Foundations of maternal-newborn nursing*. 4th ed. St. Louis: Elsevier Saunders; 2006: 224-6.
- Nolan M. Big brother is watching.... *Mod Midwife*. 1994;4(11):8-11. PMID:7697399
- Olds SB, London ML, Ladewing PW, Davison MR. *Maternal - newborn nursing & women's health care*. 7th ed. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall; 2004: 290-2.
- Perez P. Nurturing children who attend the birth of a sibling. *MCN Am J Matern Child Nurs*. 1979;4(4):215-8. <http://dx.doi.org/10.1097/00005721-197907000-00006> PMID:109722
- Pestlin K. Preparing older siblings for birth: tips to consider. *Midwifery Today Childbirth Educ*. 1999; 22(3): 20.
- Premru-Sršen T. Porod: pričakovanja in možnosti. In: Drglin Z. *Zbornik prispevkov. Konferenca z mednarodno udeležbo Rojstvo*, Ljubljana, 17. november 2006. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS; 2006: 99-103.

Simkin P. When should a child attend a siblings birth? A guideline for parents. *Midwifery Today Childbirth Educ.* 1994;17(2):16.

Sjöblom I, Nordström B, Edberg AK. A qualitative study of women's experiences of home birth in Sweden. *Midwifery.* 2006;22(4):348-55. <http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2005.11.004>
PMid:16730107

Vondruska A, Vondruska K. I watched my brother being born: including children at birth. Oxford: Trafford publishing; 2005: 1-14.

Wagner M. Evolucija k žensko osredičeni obporodni skrbi. In: Drglin Z, ed. *Rojstna mašinerija: sodobne obporodne vednosti in prakse na Slovenskem.* Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko; 2007; 17-30.

Zakon o pacientovi pravicah (ZPacP). Uradni list Republike Slovenije št. 15 /2008.

Citirajte kot / Cite as:

Dolinar P, Mivšek AP. Sorojenci pri porodu. *Obzor Zdrav Neg.* 2012;46(1):75-82.